

Колодін Д.О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
декан факультету цивільної та господарської юстиції,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук*

АНАЛІЗ ОЗНАК ПРОТИПРАВНОГО ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЇ

Після доповнення КК статтею 206-2 в науці кримінального права висловлюються різні погляди щодо ознак цього діяння та обґрунтованості його криміналізації, що потребує більше детального аналізу його ознак.

Окремі вчені приходять до висновку, що ознаки діяння передбаченого ст. 206-2 КК є подібними за способом заволодіння чужим майном до злочинів проти власності (грабежу, розбою, шахрайства), що на їх думку дає підстави визначати основним безпосереднім об'єктом цього злочину право власності і свідчить про необхідність включення його до Розділу VI «Злочини проти власності» О. ч. КК (Бабанін С.В. Об'єкт рейдерства // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2016. – № 2. – С. 126-128). Іншими молодими вченими, доводиться соціальна обумовленість криміналізації діяння, передбаченого ст. 206-2 КК тим, що позитивні соціальні результати застосування вказаної статті істотно перевищують неминучі негативні результати (Федулова І.М. Соціальна обумовленість встановлення кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – Вип. 3. – Т. 2. – С. 88-91), проте незрозуміло про які позитивні соціальні результати йде мова, оскільки для встановлення ознак складу злочину все рівно необхідно встановити факт підробки документів або викрадення печаток підприємства.

Більш обґрунтованою є позиція К.С. Фомічова, який вказує, що ефективність протидії рейдерству полягає не стільки у встановленні кримінальної відповідальності за вже вчинене захоплення підприємства, скільки в унеможливленні надання таким діям вигляду законних, а саме – в уникненні фальсифікації судових рішень, їх реєстрації минулими датами, підроблення журналів реєстрації позовних заяв, апеляційних та касаційних скарг, вхідних документів,

що використовуються для ведення діловодства в судах (Фомічов К.С. Основні зміни в законодавстві щодо доказування і протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств // Держава та регіони. Серія, Право: науково-виробничий журнал. – 2014. – № 1. – С. 111-117).

Особливістю вчинення даних злочинних діянь є вчинення сукупності злочинів, об'єднаних єдиним умислом. Проте таке формулювання ознак злочину як підстави кримінальної відповідальності є невдалим та свідчить про неефективність діяльності правоохоронних органів. Втручання в діяльність юридичної особи шляхом зайняття певних приміщень, кабінетів та пред'явленням документів, які підтверджують придбання певних часток, акцій повинно вирішуватись в цивільно-правовому порядку як правовий спір, а у випадку наявності ознак підробки документів будь-яким способом (підробка підписів; використання викрадених документів або печаток чи штампів юридичної особи), вирішення вказаного правового спору повинно зупинятись та передаватись до правоохоронних органів для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 357 або ст. 358 КК. Після цього, будь-які правочини вчинені із використанням підроблених документів або викрадених печаток юридичних осіб визнаються недійсними, що повинно знімати будь-які матеріальні претензії на частки, акції, паї юридичних осіб. Проте неспроможність застосувати існуючий порядок вирішення вказаних правових спорів та притягнути до кримінальної відповідальності за підробку або викрадення печаток і обумовило доповнення КК ст. 206-2.

Крім того, сама стаття має техніко-юридичні недоліки, зокрема, такі як:

По-перше, застарілим є використання термінологічного звороту «протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації», оскільки всі організаційно-правові форми та види підприємства, установи та організації охоплюються поняттям «юридична особа».

По-друге, із змісту ч. 1 ст. 206-2 КК свідчить, що в ній йдеться про окремий спосіб вчинення шахрайства («протиправне заволодіння майном..., шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи,

організації»). Проте, у ч. 2 ст. 206-2 КК кваліфіковану ознаку сформульовано як: «Ті самі дії, вчинені... з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або поєднані з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженням чи знищенням майна». Таке формулювання цієї ознаки не дає можливість визначити спрямованість погрози вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень – погроза вбивством повинна бути спрямована на особу, яка охороняє майно підприємства або перешкоджає захопленню чи все ж таки на особу, яка вчиняє правочин? Взаємозв'язок кваліфікуючої ознаки із основним складом злочину є нетиповим, що ускладнює можливість встановлення вказаних ознак, а також їх доведення.

По-третє, передбачення у ч. 3 ст. 206-2 КК такої особливо кваліфікуючої ознаки як «заподіяння великої шкоди» є не нелогічним, оскільки ні у ч. 1, ні у ч. 2 ст. 206-2 КК взагалі не передбачено злочинного наслідку як ознаки об'єктивної сторони.

Дослідження змісту ст. 206-2 КК з позиції практики застосування положень ст. 190 «Шахрайство» КК вказує, що заволодіння майном шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток чи штампів є одним із способів вчинення шахрайства. Аналіз ознак діяння передбачено ст. 206-2 КК свідчить, що ознаки основного складу злочину у вигляді протиправного заволодіння майном юридичної особи чи її власника (у вигляді часток, акцій чи паїв) шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів юридичної особи охоплюються положеннями відповідних статей КК, якими передбачено відповідальність за ст.ст. 357, 358, а також ст. 190 КК, що свідчить про надмірну криміналізацію діяння передбаченого у ст. 206-2 КК.

Запроваджена ст. 206-2 КК у існуючій нині редакції має ряд формальних і змістовних недоліків, несумісних із нормальним процесом протидії «рейдерству».